

Blz. 2	De vereniging: Relicten van de klei industrie
Blz. 3	Jaarvergadering MHVS 2011
Blz. 3	Veranderde openingstijden verenigingslokaal MHVS
Blz. 3	De kleine zeumer
Blz. 4	Jaarprogramma Maas- en Swalmdal en MHVS 2011
Blz. 4	Schenkingen aan de MHVS
Blz. 5	Wandelingen Swalmdalgidsen en kanotochten 2011
Blz. 5	Jaarprogramma IVN De Steilrand 2011
Blz. 5	Themarondleiding 2011 werkgroep Dorpsgidsen Beesel
Blz. 5	Wat was waar?
Blz. 6	Dubbeldik jaarboek Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal 2010
Blz. 7	Kerswanjeling
Blz. 8	Nacht van de Nacht; varen op de Asseltse Plassen
Blz. 9	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (20)
Blz. 10	Kroniek van Swalmen, oktober, november, december 2010
Blz. 12	Baerke, 't kojungske
Blz. 14	Trekhonden
Blz. 15	Kroniek van Beesel, Reuver en Belfeld, oktober, november en december 2010
Blz. 17	Pasen anno 1950
Blz. 18	Uit de oude doos
Blz. 19	Van bagge toet braodwors
Blz. 22	Luchtwachttorens in Swalmen (1)
Blz. 26	Oorlogsdagboek Christina Maria op het Roodt (5)

Foto's aangeleverd door:

Archief MHVS	blz. 18, 22, 24, 25
Archief HVMS	blz. 12, 17, 18
Peter Bors	blz. 6, 7, 15, 16
Piet van Buggenum	blz. 14
Harry Cuypers	blz. 9
Ger Jans	blz. 8, 11
Collectie Wiel Olders	blz. 19 - 22
Hans Simons	blz. 7, 8, 11, 12, 17
archieffam. Simons	blz. 2

DE VERENIGING

RELICTEN VAN DE KLEI-INDUSTRIE

Op de omslagen van de afgelopen jaren zien we foto's die betrekking hebben op het wereldlijk gezag (gemeentehuizen) en op het kerkelijk gezag (kapellen) in de regio.

Het komende jaar zullen er foto's op staan, die betrekking hebben op de klei-industrie, waaraan de dorpen van ons werkgebied hun groei te danken hebben.

Van oudsher waren er in deze regio steenovens en pannenbakkerijen, die echter van kleine omvang waren en waar nog weinig mensen hun brood verdienden. Naast deze bedrijven vestigden zich in de 18e eeuw enkele pottenbakkers in dorpen als Belfeld en Swalmen, die voornamelijk afkomstig waren uit het Rijngebied.

De echte uitbreiding van het aantal bedrijven en daarmee een uitbreiding van de bevolking kwam eerst aan het eind van de 19e eeuw, toen de bedrijven de productie mechaniseerden. In Belfeld, Reuver en Swalmen werden bestaande bedrijven uitgebreid of nieuwe bedrijven gebouwd, die zich toeleiden op de productie van gresbuizen en pannen. De eigenaren waren veelal afkomstig uit Tegelen dat eigenlijk de bakermat was van de gresbuizen- en pannenfabricage in de omgeving.

Kleigroeven

Alleen in Belfeld werd aanvankelijk klei gedolven op Nederlands grondgebied. De bedrijven in Reuver en Swalmen haalden hun klei op Duits grondgebied. Op enkele meters diepte bevindt zich daar klei uit het zgn. Reuverien, in Duitsland ook Reuver-Ton genoemd. Swalmen had daarbij het voordeel dat de percelen, waarop de klei gedolven werd, in het bezit van de gemeente waren. De klei is zeer geschikt voor greswaren zoals rioolbuizen en inmaakpotten. De klei werd aanvankelijk per kar vervoerd.

De 'tuf' van Brickburgers, een Diema 1885 uit 1956

Rond de vorige eeuwwisseling werden in Belfeld, Reuver en Swalmen tramlijnen aangelegd, hoofdzakelijk langs de Maalbekerweg, de Keulseweg en de Bosstraat. In Reuver en Swalmen werden deze door de gezamenlijke bedrijven geëxploiteerd. Aanvankelijk werden kipwagentjes getrokken

door paarden. Deze werden in de twintiger jaren vervangen door benzine- of diesellocomotieven. Ze verdwenen uit het dorpsbeeld in de vijftiger jaren.

De 'kemien' van Laumans in Reuver

Het dorpsbeeld werd in de eerste helft van de 20e eeuw bepaald door de hoge schoorstenen van de kleiwarenfabrieken. Zij dienden om het vuur als het ware door de oven te trekken en de gassen af te voeren. Zowel de Kasselerovens als de overslaande vlamovens konden niet zonder hoge schoorstenen.

Reliëf, zonder titel (1990)

Bij de ingang van het recreatiepark De Lommerbergen, Kesselseweg, staat dit keramisch reliëf door CIRO Keramiek gemaakt naar een ontwerp van Martin van den Munckhof. Geschenk van de VVV aan de gemeente.

Pannenpers te Swalmen

We zien hier een pers die in Swalmen langdurig is gebruikt in de grofkeramische industrie. Het is van oorsprong een hulpstukken pers die vermoedelijk rond 1920 in Duitsland is gemaakt. Met deze pers werden o.a. vorstpannen en kantpannen gemaakt. Rond 1965 is de pers overgenomen door keramisch atelier Taurus. De pers is toen aangepast om er niet-ronde vormen mee te persen. Er zijn voornamelijk bloembakken op gemaakt. De pers bleef tot 1975 in gebruik. Dit kleinindustriële monument vormt een tastbare herinnering aan meer dan honderd jaar fijn- en grofkeramische industrie in Swalmen.

Jan Ickenroth

Kleigroeve Bosberg begin jaren 60

Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen Jaarvergadering 2011

De leden van de MHVS hebben 18 februari j.l. de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehad. Er is teruggekeken op een aantal succesvolle activiteiten. Verschillende lezingen werden goed bezocht. Ook de Hemelvaartsdagfietstocht was een leuke activiteit. Verder onvergetelijk was de Kerstwandeling, waarbij er met een grote groep door een onovertroffen mooi besneeuwd landschap werd gewandeld.

In financiële zin is het jaar ook goed verlopen. Met een gelijkblijvend ledenaantal en goede beheersing van de kosten kon het jaar worden afgesloten met een batig saldo.

Voor het nieuwe jaar is weer een uitgebreid programma van activiteiten gepresenteerd. Veel activiteiten worden gezamenlijk door beide verenigingen georganiseerd. Belangrijk is dat er in het najaar een nieuw boek zal worden uitgegeven over de spreekwoorden en gezegden in Swalmen.

Bij de bestuursverkiezingen was Charles Konings,

penningmeester, aftredend en herkiesbaar; en hij werd ook herkozen. Els Janssen was aftredend en niet herkiesbaar. Er werd dus afscheid genomen van Els als bestuurslid van de MHVS. Els is vanaf het begin van de vereniging actief geweest, waarvan een groot aantal jaren als bestuurslid. Maar verreweg haar grootste inzet is er geweest voor tal van heemkundige en geschiedkundige activiteiten: tentoonstellingen, lezingen, publicaties en het goed op orde houden van archief en bibliotheek.

Deze verslaglegging is summier; uitgebreide stukken zijn opvraagbaar bij de secretaris, Gerard Jonkman, via g.jonkman@hetnet.nl of via 0475-503535.

Wilt u op de hoogte blijven van alle activiteiten die de MHVS organiseert? Stuur dan uw e-mailadres aan de secretaris van onze vereniging Gerard Jonkman (g.jonkman@hetnet.nl) met de vermelding 'activiteiten'.

Gerard Jonkman, Secretaris Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen

WERKGROEP GESCHIEDENIS MHVS: veranderde openingstijden van het verenigingsgebouw vanaf dinsdag 5 april 2011

Woont u al uw hele leven in Swalmen? Of bent u pas in Swalmen komen wonen? Of houdt u een familieëunie? Wilt u meer weten over de geschiedenis van Swalmen, kom dan eens kijken in ons verenigingsgebouw.

De werkgroep Geschiedenis kan u rondleiden in onze bibliotheek, waar we naast veel boeken over Swalmen en Asselt van Swalmer auteurs, ook veel Limburgensia hebben die u kunt lenen.

U kunt in ons fotoarchief kijken, onze collectie bidprentjes inzien, neuzen in de oude

Swalmbodes en de doop-, trouw- en overlijdensregisters vanaf 1609-1903 bekijken.

Kortom, u kunt uw kennis over onze dorpsgeschiedenis vermeerderen. Wij willen u graag begroeten vanaf dinsdag 5 april a.s. elke dinsdagmiddag van 14.00 - 16.00 uur. Kunt u dan niet, dan is een afspraak maken ook mogelijk via tel. 502335.

Hopelijk tot ziens in ons verenigingsgebouw, Stationstraat 15, voormalig woonhuis familie Hendrickx-Crijns, te Swalmen.

DE KLEINE ZEUMER - De digitale nieuwsbrief van Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal

Sinds januari 2009 geeft Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal invulling aan een nieuwe manier van informatieverspreiding door middel van de uitgave van een digitale nieuwsbrief.

Deze nieuwsbrief verschijnt ongeveer één keer per kwartaal onder de titel 'De kleine zeumer'.

De nieuwsbrief is vooral bedoeld als aanvulling

op het verenigingsblad om activiteiten onder de aandacht van leden en belangstellenden te brengen. De hoofdmoot bestaat dan uit persberichten van aanstaande verenigingsactiviteiten. Wilt u ook graag de nieuwsbrief ontvangen, laat het ons dan weten door een mail naar nieuwsbrief@maas-enswalmdal.nl te sturen.

JAARPROGRAMMA 2011

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen
(onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

2 april	Lezing Eddy van der Noord over de evacuatie van Limburgers naar Friesland (MHVS)
14 april	Presentatie i.v.m. de ingebruikname van de nieuwe TRAP-route (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
mei/juni	Excursie tuinen kasteel Hillenraad (MHVS)
2 juni	Hemelvaartsdagfietstocht (gezamenlijke activiteit)
juni	Kano-excursie Asselt (MHVS)
juni	Wandeling beschermd dorpsgezicht Beesel (gezamenlijke activiteit)
25 juni	Busexcursie naar België (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
juli/augustus	Vakantie
augustus/september	Fietstocht Krickenbeckersee (gezamenlijke activiteit)
september	Excursie oude kerkhof Roermond (gezamenlijke activiteit)
11 september	Open Monumentendag: thema Swalmer kerken (MHVS)
11 september	Open Monumentendag: 'Herbestemming van monumenten' (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
23-24-25 september	Weekend-excursie Natuurwerkgroep (MHVS)
2 oktober	Fietsexcursie door het voormalige Britse Munitiedepot verzorgd door de werkgroep Gidsen Munitiedepot (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
9 oktober	Herfstwandeling i.s.m. IVN afdeling de Steilrand (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
oktober	Open Dag (MHVS)
29 oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (gezamenlijke activiteit)
25 oktober	Lezing over het leven van de boerin rond 1900 (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
5 november	Natuurdoedag (MHVS)
6 november	Genealogische contactdag (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
22 november	Lezing over gebruiken rond Sinterklaas (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
november	Presentatie boek Zjwamer spreekwoorden en gezegdes (MHVS)
26 december	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder..... het programma kan nog worden aangepast. Er staan (onder voorbehoud) nog enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

SCHENKINGEN AAN DE MHVS

Els Janssen-van Avesaath

- Geschiedenis van de beide Limburgen Deel I en II; overzicht van de geschiedenis van de Nederrijnse territoria tussen Maas & Rijn; deel I van ± 800 - 1288 en deel II van 1288 - ± 1500 Prof. Dr. Jappe Alberts; Uit aarde geschapen Dr. P.J.M. Teeuwen - Maaslandse Monografieën. Deze 5 boeken zijn geschonken door de familie Heuvelmans-Litjens uit Maastricht
- Doos Limburgensia door Jules Vallen
- De Zwerver in Gods Vrije Natuur Tijdschrift 25 ex., geschonken door dhr. Th. Neuen uit Swalmen

Hartelijk dank voor deze schenkingen

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN EN KANOTOCHTEN 2011 (deze wandelingen en kanotochten worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

Zondag 3 april voorjaar in het Beesels Broek, duur 2 uur, vertrek om 10.00 uur hoek Eikenbroeklaan-Schoolbroek te Beesel

Zondag 17 april dagwandeling rondje Swalmen, duur 6½ uur, vertrek om 9.30 uur café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Woensdag 20 april speuren naar sporen in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 8 mei voorjaar in de Holtmühle met aansluitend koffie en vlaai, duur 2½ uur, vertrek om 10.00 uur p.plaats Park Maasduinen, Maalbekerweg 25 Belfeld

Zaterdag 14 mei volle maan beverkanotocht, duur 3½ uur, vertrek om 19.30 uur p.plaats naast Eindweg 6, Roermond-Asselt

Dinsdag 17 mei volle maan beverkanotocht, duur 3½ uur, vertrek om 19.30 uur p.plaats naast Eindweg 6, Roermond-Asselt

Zondag 22 mei wandeling door 't Groenewoud/de Hout, duur 2 uur, vertrek om 10.00 uur infobord Groenewoud Swalmen

THEMARONDLEIDINGEN 2011 WERKGROEP DORPSGIDSEN BEESEL

Zondag 27 maart 'Het verleden niet verloren', Standaardroute, duur ca. 3 uur, start om 13.00 uur op de markt in Beesel.
(deelname is niet gratis, voor meer informatie kijkt u op www.rondleidingeninbeesel.nl of bel 077-4742158)

Vrijdag 3 juni dagexcursie: wandelen en per kano op zoek naar bijzondere dieren, duur 8 uur, vertrek om 9.00 uur p.plaats einde Buggenamerweg, Roermond-Leeuwen

Woensdag 15 juni volle maan kanotocht met maansverduistering op de Asseltse plassen, duur 3½ uur, vertrek om 20.30 uur p.plaats einde Buggenamerweg, Roermond-Leeuwen

Dinsdag 28 juni avondspiegeltocht op de Asseltse plassen, duur, 3½ uur, vertrek om 19.30 uur p.plaats einde Buggenamerweg, Roermond-Leeuwen

Zondag 3 juli zomeravondwandeling door het Meerlebroek, duur 2 uur, vertrek om 19.30 uur p.plaats Muyterdijk

Donderdag 7 juli avondspiegeltocht op de Asseltse plassen, duur, 3½ uur, vertrek om 19.30 uur p.plaats einde Buggenamerweg, Roermond-Leeuwen

JAARPROGRAMMA I.V.N. DE STEILRAND 2011

Zaterdag 18 juni
Nachtvlinders kijken (buiten met vliedervallen), bijeenkomst vanaf 20.00 uur bij café Mariahoef, Broekstraat 43 te Belfeld

WAT WAS WAAR?

Een historische Google Earth, dat is nog de meest handzame omschrijving van de geschiedenisite www.watwaswaar.nl. Hier zijn over elke plek in Nederland historische gegevens te vinden. Er zijn topografische kaarten beschikbaar, gravures of foto's. Er zijn zeventienduizend kadasterkaarten terug te vinden. Daarnaast zijn ook vierhonderd militaire kaarten uit de periode 1840-1860 te zien. Van veel gebieden zijn ook luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog van de RAF te vinden.

In een volle zaal van café-restaurant Maaszicht in Asselt presenteerde Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal op donderdag 25 november 2010 haar nieuwe jaarboek.

Naast veel van onze leden, waren er ook talrijke afgevaardigden van heemkundeverenigingen uit de regio en vertegenwoordigers van de colleges van B&W uit Venlo, Beesel en Roermond.

waarvan een groot deel in kleur. De wat langere artikelen worden afgewisseld met korte bijdragen. Verder bevat het boek een grote variatie aan artikelen, wat betreft lengte, onderwerp, periode als locatie. Redactie, bedankt voor het mooie boek dat jullie samen met de schrijvers weer voor het voetlicht hebben weten te brengen.

Het eerste exemplaar van het dubbeldikke jaarboek werd uitgereikt aan Jan Marsman, oud-dierenarts uit Asselt. Hij verdient deze eer vooral vanwege zijn inzet voor schutterij Broederschap St. Georgius en St. Sebastianus te Beesel.

Het jaarboek, met artikelen uit de dorpen Asselt, Boukoul, Swalmen, Beesel, Reuver, Offenbeek en Belfeld, wordt al vanaf 1981 uitgegeven. De nieuwe uitgave is veel dikker dan gebruikelijk en vormt het 28e en 29e deel in de reeks (jaargang 2008-2010). De verfrissende opzet van de vorige twee edities is verder uitgewerkt. Dit heeft geresulteerd in een luchtige opmaak met veel foto's,

Jaargang 2008-2010 bevat twee grote artikelen. In het eerste wordt de sportieve carrière beschreven van Mathieu Cordang uit Swalmen, een van de meest kleurrijke sportmensen uit de beginjaren van de wielersport die Nederland ooit heeft gekend. In het tweede grote artikel wordt de geschiedenis van het raadhuis op de Markt in Belfeld beschreven. Dit karakteristieke pand staat op de nominatie om als gemeentelijk monument aangewezen te worden. Verder bevat het jaarboek de jaarverslagen van de vereniging, bijdragen over emigranten naar Amerika, de spoorlijn Venlo-Roermond en boerderijen in het Meerlebroek, en deel twee van de verklaring van de vele bijnamen in Belfeld. Andere onderwerpen die aan bod komen zijn de kermis in Reuver, verlichting bij onze voorouders, illegale invoer van schapen en de grenswacht meteen na de Tweede Wereldoorlog. Een aantal kleine, zeer afwisselende bijdragen en enkele fotogenieke onderwerpen

- waaronder enkele schitterende wolkenluchten - completeren het geheel.

Pastoor Willems sloot op uitstekende wijze de avond af met een boeiende, kunsthistorische 'wandeling' langs de jeugdschilderingen van Joep Nicolas in de crypte van de kerk te Asselt. De presentatie viel bij de aanwezigen zeer in de smaak. Het college in Venlo hebben we verzocht om eens goed na te denken om een straat (en geen achterafstraatje) in Venlo/Blerick te vernoemen naar wielrenner Mathieu Cordang. Onze vereniging heeft het college hierover intussen formeel benaderd. Nu reeds is al duidelijk dat dit verzoek in goede aarde is gevallen.

Het was een mooie, afwisselende avond waar we met tevredenheid op kunnen terugzien.

Het jaarboek is voor leden bij de contributie inbegrepen (20 euro). Abonnees betalen 16 euro en de winkelprijs bedraagt 19,50 euro. Het jaarboek is te verkrijgen bij Hennie Geurts

(06-29271355). Distributiepunt in Swalmen is bij Henri Smeets (0475-502241).

Jaarboeken worden binnen het werkgebied bij abonnees en leden thuis aangereikt. Dus.....niet-leden, wordt lid van onze heemkundevereniging en trakteer jezelf in de loop van het jaar op allerlei heemkundige verrassingen, waaronder een fraai jaarboek vol met verrassende verhalen en wetenswaardigheden uit ons mooie Maas- en Swalmdal.

Henri Smeets

KERSWANJELING 2010

Frans Tegels

Tweede Kersdaag is traditiegetrouw de Kerswanjeling van ós vereiniging. En ouch dit jaor waas det 't geval. De waek van teveure waas ich mit Herm en Gerard de route gaon verkènne.

Op 't fietske door de sjnee. Herm en Gerard oppe bergfiets en ich op mien perseunlik fietske. Wo Herm en Gerard nag taeye de heuvelkes op kóste fietse, lökte mich det op sommige plaatse neet.

Dao mós ich loupe. Eine keer woof de fiets sónger mich verder en ging d'r litse. Ich kós d'r nag net vanaaf sjpringe en kwoom d'r sónger echte sjrööm vanaaf. Eerste Kersdaag leek 't mich versjtenjig de route nag eine keer veur te loupe. Dao waas onger-tösse zoväöl sjnee gevälle, det ich twiefelde of euveral waal te kómme waas. Det bleek mit te valle. Mer de route doerde door de sjnee waal vööl langer es veur haje gedach. Tweede Kersdaag höbbe veur de route dao-op aangepas. Veur wore benuujd wiewäöl miense de sjnee zoje trotsere. Wie veur vertrokke bleke 't toch zo'n sevetig man te zin. Det veel dus mit.

Zo ginge veur op waeg. De bos-berg op en van dao-oet euver de Pruse bós nao 't Maerlebrook. Sjpäör van ree, verke en knien, doe kós 't allemaol good zeen. Oeteraard waerde daobiej effe sjtilgesjtange en get vertèld. Wie 't verke mit zien naas door de gróndj 't aete zeuk. In zien naas haet det ein ongeveulige kraakbeinsjief. Daorum kènt 't zo good door de gróndj ploge. In ein nach kènt ein wildj verke zo'n dertig toet viefendertig kilomaeter aaflicke. Eine hele aafsjtandj dus. Den zeuk 't mit zien gooj naas nao wurm en anger aetbaar zake zo wie kaevers, knulkes en wortele. Zeen duit 't wildj verke neet good; det is eine handycap. In Pruse waert 't hele jaor door op 't verke gejaag. In Nederland is d'r ein jachseizoen. Dao höbbe de verkes dus eine tied van 't jaor rös.

't Deujde ein bietje, dus de kaaj veel hersjtikke mit. Daodoor waas 't ein prachtige sjneewanjeling. Kersmis wie op ein plaetje van Anton Pieck. Biej grenspaol 245 zin drie graafheuvels gerestaureerd die in de Tweede Wereldoorlog zin verdwene oet 't landjsjap. Dao vertelde Wiel ein sjpannend verhaol euver 't Grietjesgerich. Dao waas in de middeleeuwe de gerechsplaats van Beesel. In dae tied waerde dao ein vruike det Grietje Gysbers heet terechgesjtèld. 't Maedje haaj ein babytje gekrege det vlak nao de gebaor-

te waas gesjtorve. Op de pienbank bekènde 't det zien kiendje door zien sjöldj waas doodgegange. Det waas genóg om 'm ter dood te bringe. De hele gebeurtenis waerde door de Beeselse luuj zo óneerlik gevónje det de plaats toet op vandaag 't Grietjesgericht haet. Van dao-oet waas 't nag 'n klein sjtökske toet de pauzeplaats bie 't bós van de eeuw. Dao sjtinge Herm en Toine mit de glühwein en werme sjókkelademèlk al óngedóljig op ós te wachte. Wie altied waas d'r genóg. Dus ouch det tweede glaeske hoofde nemes euver te sjlaon. Daonao ging 't mit ein omwaegske weer truuk richting kefee de Bos. Dao höbbe veur mit ein paar man nag efkes naogekeuveld ónger 't genot van ein drenkske. Om ein oer of zeve ging ich door 't Groenewoud truuk nao hoes. Dao vloog mich nag eine ropende bosuul vlak euver de kop.

Effe wiejerop heurde ich zien wiefke in de bós rope. Dao ging d'r haer. Leuk kedootje van de natuur, zón ónverwachse óntmoeting op 't inj van de daag. Nag naogentend kwoom ich toes aan. 't Waas weer eine gesjlaagde middig.

Toet volgend jaor.

NACHT VAN DE NACHT; VAREN OP DE ASSELTSE Plassen

Harry Cuypers (Natuurlijk Asselt)

Het is weer zover. In het donker treffen mensen elkaar op de afgesproken plek: de parkeerplaats van Staatsbosbeheer aan de Leeuwense kant van de Asseltse Plassen. Een beetje spookachtig is het wel, maar na een begroeting in het licht van de zaklamp klaart de sfeer op.

Het is zaterdagavond 30 oktober 2010. De dag dat voor de 6e keer in heel Nederland via diverse activiteiten aandacht wordt gevraagd voor een donkere nacht. Genieten van een heldere sterrenhemel is al lang niet meer vanzelfsprekend. Licht is er in overvloed, maar hoe zit het met duisternis?

Natuurlijk Asselt doet met de Canadese kano's voor de 3e keer mee. Dit keer is de tocht volgeboekt. Vijf volwassenen en vijf kinderen steken na een korte instructie even na 20.00 uur van wal. Uw schrijver is de gids. Een kanovriend die veel weet over de sterren vaart ook mee. Altijd weer verrassend om te ervaren dat het op het water eigenlijk nooit echt helemaal donker is. Elk straaltje licht wordt weerkaatst. De boten en de inzittenden tekenen zich duidelijk af. Het kost geen moeite om de groep bij elkaar te houden.

Het is een pracht van een nacht en ook voor mij weer een mooie beleving. Door de sluierbewolking en de lichtvervuiling zien we boven de horizon niet zo veel sterren. Jupiter is wel heel goed te zien. Deze planeet weerkaatst zonlicht. In dit schijnsel zie je geen sterren. Als we recht naar boven kijken, zijn wel veel sterren waar te nemen. Zelfs de Melkweg tekent zich af. Ook Grote en Kleine beer zijn goed te zien.

Ondertussen gaan we aan land voor een korte pauze met koffie/thee en koek. Theo, mijn kanomaat, geeft uitleg over de hemellichamen die te zien zijn. We zien het sterrenbeeld Zwaan en de kop van het sterrenbeeld Draak. Leuk weetje; de tweede ster vanaf het einde van de staart van het steelpannetje (Grote beer) heeft een bijster, die heel vaag te zien is. Vroeger gebruikten de zeevarenden dit als een oogtest. Als je de bijster kon zien, waren je ogen goed genoeg. We gaan snel weer in de boten. Er staat een lichte wind en dat maakt het best wel koud.

Enmaal weer in de boten en in beweging, is het goed te doen. Ik zie een uil langs de oever vliegen. Het lijkt een kerkuil. Jammer dat niet de hele groep hem heeft gezien. Enkele weken geleden hebben deelnemers van twee achtereenvolgende tochten bevers kunnen zien zwemmen. Het geeft veel voldoening om mensen een dergelijk stuk natuurbeleving te kunnen bieden. Nu heb ik wel veel vraatsporen kunnen laten zien.

Op het eind van de avond gaat de wind liggen en wordt het water rimpelloos. Prachtig hoe je soms aan de ene kant van je bootje Jupiter in het water ziet schijnen en aan de andere kant de volledige Grote beer in spiegelbeeld kunt zien. Nog iets later dalen er flarden van nevels vanaf de oevers over het water neer. Je proeft en ruikt het vocht en allerlei andere geuren. Sommige kinderen vinden het een beetje 'spooky'. We sluiten de avond af zoals hij begon. Het is iets over 23.00 uur.

Meer info over Nacht van de Nacht: www.laathetdonkerdonker.nl

VAN HOT NAO HAAR DOOR 'T WAORDEBOOK (20)

Harie van Buggenum

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

Noe is **klats** neet allein mer ein klats örges van. Es emes örges giftig weglöp heurs se dökker ein klats vanne deur, en det is neet 'tzelfde. Den kóns se ouch nag ein klats óm die ore kriege, mit 't gevolg det teminste ein oor werm waert. Toch waert det oor gei klatsoor genump, want daomit waert ei sjtök baksjtein bedoeld.

't Veurvoegsel **'on'** in ei woord beteikent "neet". Zo waere d'r wäörd gevormp die aevel 't taengedeil zègke van waat ze bedoelle. Ónkroed is waal degelik kroed en ónwaer ouch waer. Eine dae ónneuzel is, is toch neuzel en ónkoste zin kóste die waal gemaak waere.

Bókse höbs se in saorte. Dao zin lang bókse, kórte bókse, óngerbókse en poefbókse, en die kónne allemaol gedrage waere door sjpraekbókse, sjietbókse en draosbókse. De bóks van eine boum dreug nemes, want die is te zjwaor.

Wen eine miens ein wónj haet en dao ei lepke zo ómhaer drejt, det det neet blief zitte, den is dae verkeerd **verbónje**. Belt dae emes op en dae haet neet de goje nómmmer gebroek, den is dae ouch verkeerd verbónje. Van ein echpaar waat doorloupPEND ruzing haet, kóns se zègke det det verkeerd verbónje is, sónger det dao ei lepke of eine tillefoon aan te pas kómme.

't Is dök ein **kuns** óm van modern kuns, de kuns in te zien.

Eine dae van plan is óm zoväöl te **zoepe** det d'r zien elenj verzuup, kan aan 't zoepe blieve. Oppe

doer zuup dae sónger bezej zoväöl, det d'r vergit waat d'r van plan waas. Dae is den zo zaat wie ein sjöp. Wen dae zich den mit zien zate vót inne Zjwaam veurt, den verzuup d'r zichzelf onnag.

Es **Lieske** zich op-sjrief waat 't allemaol nag mót, den waert det al lies ei lieske.

Wils se **beeldhouwe** vervoegge zodes se d'r èns mit kóns lache, den geit det. Doe kóns zègke: Ich houw beeld, doe hodjs beeld, hae hodj beeld, veur houwe beeld. Dao mót waal ei bietje veurzichtig gehodj waere, want anges is 't beeld al kepot veurdet de leste aanne beurt kump.

Emes kan eine berg **oploupe**. Dae mót den emoogklumme. Ein kwaol oploupe geit ouch ligkend. Eine wispesjteek kóns se zowaal zittend es sjtäönd oploupe. 't Innigste waat den oplöp, is de plek wo die kring gesjtaoke haet. Zo-emes kan ouch nag ein oette oploupe wen d'r neet oetkiek waat d'r duit. Dao zuus se wiejer nieks van. Betaalt d'r die neet, den löp zien sjöld op, en den kan d'r daoveur inne plaats gaon zitte, mer dan waal inne bak.

't **Hink** d'rvan-aaf wie se hink oetsjpriks, of dege-ne dae hink noe hink of hink. Wen d'r hink, hêt d'r det neet lang vol, want hange is lestiger es hinke.

Hink hae....

of hink hae

KRONIEK VAN SWALMEN, oktober, november en december 2010

Els Janssen-van Avesaath
Riky Simons-Julicher

Oktober

8. Henk van Houtum, algemeen directeur van Van Houtum BV en Cradle to Cradle-grondlegger Michael Braungart ondertekenen tijdens een feestelijke bijeenkomst in het kader van het 75-jarig bedrijfsjubileum het C2C-certificaat, waarvan de bijbehorende titel wereldwijd slechts door een tiental organisaties mag worden gevoerd.

12. Recalcitrante sieraden ontwerpt en maakt oud-Swalmenaar Ted Noten. Vanavond is hij te zien in de aan hem gewijde tv-documentaire 'Ted Noten: goud, zweet & parels'.

12. Vissen en andere organismen kunnen weer vrij zwemmen in de Eppenbeek tussen Boukoul en de Hillenraederlaan en in de kasteelgrachten, nadat in het kader van het grensoverschrijdende project 'Aquaplanning Swalm' diverse werkzaam-

heden zijn verricht als verwijderen van een dikke blader- en sliblaag, stuw vervangen door visvriendelijke bodemverhoging, verdieping en verbreding van een gedeelte van de beek.

15. IKL, vrijwilligers van de beide heemkundeverenigingen en leerlingen van basisschool St. Theresia zorgen er samen voor dat ruïne De Naborch weer zichtbaar en beleefbaar wordt door haar voorzich-

tig te ontdoen van het nodige struikgewas en klimop en het aanleggen van een paddenpoel.

16. Demokraten Swalmen zijn op zoek naar Swalmenaren die in een denktank mee willen denken over de toekomst van Swalmen om daarmee de partij van 'munitie' te voorzien voor politieke plannen.

30. Fractievoorzitter Fried Smeets van Demokraten Swalmen stapt om gezondheidsredenen per 1 januari 2011 uit de gemeenteraad van Roermond. Hij was zestien jaar wethouder in Swalmen en bijna vier jaar in Roermond. Leo Daamen zal hem opvolgen als raadslid.

31. In de Lambertuskerk vindt de plechtige en drukbezochte afscheidsmis plaats voor pastoor Maurice Reneerkens, die na 11 jaar het parochiecluster H. Lambertus, Het Woord Gods en H. Theresia gaat verlaten.

November

6 t/m 21. In het atrium van het voormalige gemeentehuis te Swalmen houdt comité Swalmen uit de Kunst een tentoonstelling met werk van Jeannine Brouns-Damen (schilderijen), Riecky Eggels-Muermans (schilderijen), Riet Geraedts (keramiek) en Tom Geraedts (beeldhouwwerk).

11. Peter Trepels mag als nieuwe Mulder het carnavalseizoen met als motto 'Hiej zits se good' openen.

13. Winnares van de door de Hopsjlokkers georganiseerde Swalmer Liedjesavond is Ger Verstappen met het liedje 'Veur gaon vandaag mit de meziek mit'.

13-14, 20-21, 26. Heel wat jubilarissen bij de Swalmer muziekverenigingen: mevr. Jo de Wit 25 jaar bij A Cappella, Jos Pollaert 25 jaar bij Swalmens Liedertafel, Geert Thurlings 50 jaar bij harmonie St. Caecilia en later in het jaar nog Wim Verlinden 40 jaar, José Smeets 40 jaar bij kerkelijk zangkoor St. Caecilia, Robert Beurskens en Wim Leijendekkers 25 jaar bij Trommel- en Fluitkorps Heide.

14. In de aula van B.C. Broekhin te Swalmen vindt het jubileumconcert plaats van harmonie St. Caecilia i.v.m. het twintigjarig bestaan van Vriendengroep Société Ste Cécile.

15. Met behulp van een tractor moeten negen paarden gered worden uit een weiland bij Wieler. Ze waren ingesloten door het snel opgekomen Maaswater.

23. Oud-Swalmenaar en PvdA-Eerste Kamerfractievoorzitter Han Noten wordt de nieuwe burge-

meester van de gemeente Dalfsen, twee functies die hij voorlopig wil combineren.

December

22. De tunnels in de A73 zijn nu een jaar open. Dagelijks rijden er 19.000 auto's in beide richtingen doorheen. De Swalmentunnel was om allerlei redenen in totaal 321 uur en vier minuten dicht; bijna veertien dagen dus.

26. De traditionele, gezamenlijke -deze keer wittekerstwandeling van MHVS en Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal voert de deelnemers over de Bosberg en langs het Meerlebroek.

BAERKE, 't KOEJUNGSKE'

Paul Bloemen

Jos Bergmans (1888 - 1952) schreef diverse verhalen in het dialect van Reuver. In deze plaats bracht hij zijn jeugd door. Hij was ver in de dertig toen hij aan een hele serie dialectverhalen begon. Al die verhalen schreef hij in het Reuvers, het dialect dat hij zijn verdere leven bleef koesteren. Zijn verhalen waren overwegend persoonsbeschrijvingen uit zijn directe woon- en leefomgeving.

Zijn bekendste verhaal ging over de laatste kasteelheer van het kasteel in Kessel. Maar meestal gingen zijn verhalen over eenvoudige mensen, geschreven in begrijpelijke taal en

in een uitstekende dialectspelling waarmee hij z'n tijd ver vooruit was.

Hier volgt het verhaal van 'Baerke, 't koejungske'.

Somers dreef d'r de kuuj nao de Maasweie en sjwintjers holp d'r m  t oppe sjtal.

't B  s beveel 'm 't laeve inne zomer, es d'r sjmorges vreug m  t de kuuj nao de Maas k  s tr  kke. Langzaam sjoekelde 't truupke euver de waeg, m  t Baerke d'r achter en dae aaf en toe   ns efkes 't witske m  s gebroeke es 'n koe zich neet zoe sjikke wie hae 't w  l.

Es d'r aan de Maas kwaam kreeg d'r altied 'n gel  kkig geveul euver zich. Baerke waar 'n druimerke. Zien köpke zoot vol m  t allerlei fantastische dinger. 't Waar 'n prakkezantje, en 'n ech prutserke. En veur det prutse en prakkezere haaj d'r aan de Maas volop gelaegenheid.

Es de kuuj röstig en waal inne wei lepe, haaj Baerke de tied óm zich te ammezere in 't klein waereldje det óm 'm haer loog. Alles interesseerde 'm. Hae keek mèt plezeer nao de kikmieëwe, die mèt häör sjmaal, sjpitse vleugels kats euver de Maas vloge en hae loerde mèt sjerpe uigskes of d'r neet ein in 't water tsjoekde óm 'n vèske te sjnapppe. Efkes daonao zoot d'r sjtil wie 'n muuske in 't graas en keek d'r mèt alle aandach nao 'n klein kaeverke det 'r oppe handj haaj ligke. Of hae loerde nao 'n sjpin die in de waer waar óm 'n vleg in de wach te sjleipe. Den leep d'r langs de kantj van 't water en zóch tösse de kezelkes nao klein platte sjteinkes. Daomèt ging d'r haenke verdrinke of ketske-metske sjmiete. Hae sjievelde 't sjteinke

vlak euver 't water, det 't tieën, twintig kieër opsjpróng en hoepde en woepde euver de gölfkes.

Väöl plezeer haaj d'r ouch aan de klein vèskes die mèt groeëte troepe langs de kantj zjwómme. Van ineingesjtrangelde waterplantje maakde d'r 'ne sjlinger. Dae sjleipde d'r achter de vèskes aan en damde daomèt hiel henjig 'n sjtökske water aaf. De vèskes zote den gevange. Noe waerde ze ein veur ein gegrepe. Eine klómp sjöpde d'r gans vol water en dao waerde ze ingedaon. Den zat d'r zich daobie neer en loerde en loerde of d'r ouch vèskes bie ware mèt lange sjpitse moele. Det móste sjneukskes waere. Of hae keek hiel sjerp of d'r d'r ouch zoog mèt klein sjnörkes. Dao greujde den op den doer koemoele of berf oet.

Taege half augustus, de tied det 't sjaor begós te vlege, det wónjer gebeurde idder jaor es saoves baove de Maas en de weie daonaeve wemelt en demelt van witte einnachtsvlege die wie sjnieë mèt doezende door de lóch danse, den prakkezeerde Baerke mer wao inèns det wónjer vanaaf kwaam.

Hein Dekkers dae wied gereis haaj en väöl wis, haaj d'r waal èns hure vertèlle det al die vleeyskes oet 't kleef langs de kantj vanne Maas kwame. Daoróm peuterde en groof d'r dao al èns in mer vinje deej d'r nieks.

'n Plezerige aafwisseling waar 't veur 'm es d'r de keplaon zoog kome mèt de sjnokegaerd.

Den kreeg Baerke zien wèrkske. Hae mós grundjes vange. Efkes de zök oet, de bóks opgesjtruip en dao platsde d'r al 't water in mèt 't grundjesgaerdje en 'n wieksduuëske mèt perikskes. Noe mer sjroevele mèt de veut det 't water diek gemuurd waerde en de grundjesvèsserie kós beginne. Es d'r 't ièerste sjpertelende vèske aan de angel haaj plónsde d'r nao de kantj en kós de keplaon op sjnook gaon. Baerke vèsde den nag efkes door toet 'r d'r nag 'n paar vóng die d'r aanne kantj in 'n peulke water zat.

Den haaj d'r zien werk gedaon en kreeg d'r van menieër keplaon 'n lekker sigaar die d'r in zien mötske bewaarde en sóndes nao de hoeëgmès lekker oppaafde.

Es sjmiddles de zón werm begós te sjiene en de kuuj loge te neringe den loog Baerke op ziene rök ónger de haagappelebuim op 't inj vanne wei. Mèt de henj ónger de kop en opgetrokke kneen keek d'r nao de wolke wao d'r dök allerlei vraemde dinger in zoog. En in zien verbeelding reej d'r al op ein van die wil wolkepaerd hoeëg baove door de lóch. Of hae keek euver 't water weg en zoog aan de euverkantj wie idders kieër 'n sjratelaegers in en oet 'ne sjtroek vloog. En Baerke waar sjeloers op Henneske de Sjieëper wao de miense van vertèlde det dae get mieër kós es angere en det dae krek wie vreuger 'n heks op häöre bessemsjteel, zich mer op zien sjieëperssjöp hoofde te zitte en zoeë euver de Maas vloog.

Es Baerke det mer èns kós wat zo d'r den gauw bie die sjratelaegers zin!

Op die meneer vloog de daag veurbie. En es Baerke den veur 't aovend waerde zien kuuj nao de sjtal dreef den zoot zien köpke vol mèt alles wat d'r dae daag gezeen en beprakkezeerd haaj. Sjnachsdruimde hae d'r van. Zien koewitske verangerde in Henneske zien toversjöpke det 'm wied wègdroog, wied ewèg euver de Maas en de weie

TREKHONDEN

Piet van Buggenum

Twee hondenkarren in de Boutestraat te Swalmen in het begin van de twintigste eeuw.

Vanaf de achttiende eeuw kwamen trekhonden en hondenkarren vrij algemeen voor in het straatbeeld. De honden werden vooral ingezet als trekdier omdat ze goedkoper waren dan paarden. Hun voeding bestond hoofdzakelijk uit de etensresten van de meestal kinderrijke gezinnen en hun verblijf was gewoon in huis.

Alleen grote hondenrassen mochten als trekdier

worden ingezet, zoals: *Dorpstafereeltje uit Swalmen omstreeks 1928. De heer Dingelstad gaat met de hondekar voer halen bij de mulder (molenbaas). De foto werd genomen in de Hoogstraat.*

Deense dog, Duitse herder, Bouvier, Groenedaler en Sennehond. In die tijd kon men dus met recht spreken van een hondenbaan. De trekhond was vooral populair bij bakkers, slaggers, kruideniers, groenteboeren en venters. Zelfs onze goede oude PTT schijnt ze gebruikt te hebben voor het bezorgen van pakketpost. Interessant is ook te weten dat trekhonden tijdens de

eerste wereldoorlog hun dienstplicht in het leger moesten vervullen. Hier kregen zij baantjes als: koerier, bevoorraden en verkennen.

Aan de uitvoering van de hondenkar werden diverse eisen gesteld door rijk en gemeente. Een drinkbakje en een ligplank voor de hond waren verplicht. Tevens moest de kar voorzien zijn van een naamplaat met de naam van de eigenaar en het nummer van inschrijving in het trekhondenregister.

In het midden van de twintigste eeuw verdween de trekhond uit beeld. Vanaf die tijd heeft de uitdrukking 'hondenleven' een andere betekenis gekregen.

Peter Reijnders

Oktober

2. Judoclub Reuver vierde haar veertigjarig jubileum. Naast allerlei demonstraties en clinics was er vanaf 20.00 uur een feestavond in de Paerssjtal.

3. Van de hand van Reuvernaar Peter Winkels verscheen zijn vierde dichtbundel met als titel 'Bezuiden de Waarheid'. De bundel werd ten doop gehouden in Galerie Sjer in Tegelen.

10. Harmonie St. Gertrudis uit Beesel huldigde vier jubilarissen. Annemarie Bors, Herm Verstappen en Jo Mullenders zijn 25 jaar lid van het muziekkorps terwijl Albert Simons zijn gouden jubileum vierde.

17. Pastoor Bouwman oefende zijn ambt per 1 september 2010 10 jaar uit in Beesel, Reuver en Offenbeek. Dat heugelijke feit werd na de H. Mis gevierd met een receptie in het nieuwe parochiehuis.

17. Urbanuskoor Zang en Vriendschap vierde haar jaarlijkse Caeciliafeest. Na het openingswoord huldigde voorzitter Math Vaassen twee jubilarissen. Lies Boots ontving ter gelegenheid van haar 25-jarig jubileum de zilveren eremedaille van de Gregoriusvereniging. Wiel Thijssen is al 60 jaar lid en zingt nu als tenor nog steeds mee.

23. Feest ter gelegenheid van het 65-jarig huwelijksfeest van het Reuvers echtpaar Frits Witjes en zijn vrouw Anne Dantschenko.

25. De 22-jarige Reuvernaar Tom de Vlieger werd Nederlands Kampioen Motorcross in de klasse MX2 Nationaal.

30. Harry Ramakers uit Limbricht is sinds 25 jaar dirigent van het Reuvers Mannenkoor. Ter gelegenheid hiervan werd een concert gegeven in zalencentrum De Schakel.

31. De zusters Dominicanessen namen na 119 jaar afscheid van Reuver. Om 11 uur vond in de H. Lambertuskerk een plechtige eucharistieviering plaats. Daarna was er een druk bezochte receptie. Binnenkort zullen de zusters Reuver verlaten. Enkelen gaan naar Rotterdam, de meesten naar Voorschoten.

November

1. Na zich jarenlang vrijwillig te hebben ingezet voor het Draaksteken in Beesel namen Fons Verdonck, Piet Peeters, Hen Hermans, Har Ophay, Frans Smeets en Jacques Reijnders afscheid als bestuurslid. Fons Verdonck neemt afscheid als voorzitter, een functie die hij sinds eind 1994 heeft bekleed. Piet Peeters was sinds de oprichting van de Stichting Draaksteken in 1981 medeverantwoordelijk voor de Commissie Spel en Regie. Ook vanaf de oprichting is Hen Hermans verantwoordelijk geweest voor Licht en Geluid. Har Ophay bekleedde sinds eind 1992 de rol als voorzitter van de Commissie Draak. In 1998 begon Frans Smeets aan zijn functie als kartrekker van de Decorcommissie en Jacques Reijnders werd in 2001 bestuurslid en verantwoordelijk voor Terrein en Verkeer. Hans van Kruchten uit Beesel wordt de nieuwe voorzitter van de stichting Draaksteken.

5. Tijdens de jaarlijkse ledenvergadering van korfbalvereniging ROKA uit Beesel zijn twee bijzondere jubilarissen gelauwerd. Mien Brueren en Annie Murmans ontvingen vanwege hun 50-jarig lidmaatschap een speldje en oorkonde van de korfbalbond KNKV uit handen van voorzitterster Anja Murmans.

6. Trommel- en Fluitkorps St. Barbara uit Reuver nam deel aan het Bondsconcours in

Schiedam. Het korps, uitkomend in de sectie pijper- en piccolokorpsen eerste divisie, behaalde met 80 punten de eerste prijs.

9. Zij-Actief afdeling Belfeld huldigde haar lid Mien Hoezen-Smeets voor haar 25-jarig jubileum bij de vrouwenvereniging.

10. Tijdens het Caeciliafeest van dameskoor Animo werd Lies Stoffels gehuldigd. Voor haar veertigjarig lidmaatschap kreeg zij de gouden hanger van de KBZON uitgereikt.

13. Tijdens het Caeciliafeest van het Reuvers Mannenkoor in De Schakel te Reuver, kregen twee leden oorkondes en een insigne van de KNZB uitgereikt door wethouder Terence Vroomen. Peter van der Biezen voor zijn 25 jaar lid zijn en Jan Janssen voor zijn veertigjarig lidmaatschap van het koor.

14. Sint Nicolaas en zijn Pieten komen naar Belfeld. Het Kinder Ontspannings Werk (KOW) heeft opnieuw de organisatie in handen van zijn intocht per boot. In Reuver kwam hij traditiegetrouw per trein aan.

14. Tijdens het jaarlijkse Caeciliafeest werden drie leden van het Gemengd Koor Beesel in het zonnetje gezet. Joke Claessen vanwege haar 25-jarig lidmaatschap en Mia Luttel en Tinie Achten omdat ze al veertig jaar hun partij zingen bij het GKB.

20. Harmonie Kunst na Arbeid uit Belfeld vierde haar Caeciliafeest. Daarbij werden verschillende jubilarissen in het zonnetje gezet voor hun 12,5 jarig lidmaatschap. Pieter Hermans werd door voor voorzitter Cel Canton gehuldigd vanwege het feit dat hij liefst vijftig jaar bij de vereniging is.

20. Tijdens de feestavond van Hengelsportvereniging De Forel uit Reuver werd Jan van de Kerkhof gehuldigd voor zijn veertigjarig lidmaatschap. Als dank voor zijn vele verdiensten kreeg hij de zilveren speld uitgereikt door zijn vrouw Ciska.

25. Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal presenteerde haar nieuwe Jaarboek in café-

restaurant Maaszicht te Asselt. Het eerste exemplaar kreeg Jan Marsman, oud dierenarts uit Asselt, vooral vanwege zijn inzet voor Schutterij Broederschap St. Georgius en St. Sebastianus in Beesel. Het eerste jaarboek werd aan hem overhandigd door Henri Smeets, voorzitter van de heemkundevereniging.

26. Tijdens het Sportgala ontving Pea Smeets uit Belfeld de Aanmoedigingsprijs. De zestienjarige is de jongste algemeen kampioene luchtgeweeschieten van Nederland uit de bondshistorie.

27. Tijdens de Caeciliaviering van Mannenkoor De Mal-Maaszengers werd uitvoerig stil gestaan bij de jubilarissen. Piet Brokmann en Pieter Janssen kregen uit handen van voorzitter John Begas het bronzen beeldje 'De Mal-Maaszenger' voor hun 25-jarig lidmaatschap. Omdat Pieter Janssen ook 25 jaar lid is van het Koninklijk Nederlands Zangersverbond ontving hij uit handen van een vertegenwoordiger daarvan speldje en bijbehorende oorkonde. Pieter Hermans werd om gezondheidsredenen pas eind december gehuldigd voor zijn veertigjarig lidmaatschap van de KNZV .

27. Het Philharmonisch Gezelschap Reuver vierde het Caeciliafeest en huldigde daarbij twee jubilarissen. Theo de Vlieger vierde zijn veertigjarig lidmaatschap en Joep Koch maakte inmiddels al zeventig jaar vol.

December

9. Henk Kurstjens van Henk Grafimedia uit Belfeld is winnaar van de Lodewijk van der Grintenprijs 2010. Deze ondernemersprijs is vernoemd naar Lodewijk van der Grinten, de grondlegger van Océ. Henk Kurstjens is al jarenlang

actief in de drukkerswereld Met aandacht voor duurzaamheid werd een CO2-vrije drukkerij gebouwd volgens een doordacht duurzaamheidsprincipe.

12. MCC Beesel sloot haar vijftigjarig jubileumjaar af met huldiging van vier leden. Huug Vossen was in 1960 een van de oprichters van MCC Beesel en is nog steeds zeer betrokken bij de club. Rob Thijssen ontving de Jan van Herten bokaal als aanmoediging voor 2011. Pierre Verstappen is reeds 25 jaar bestuurslid van MCC Beesel en al vele jaren de secretaris-penningmeester. Tom de Vlieger wist na lange tijd weer eens een Nederlandse kampioentitel voor MCC Beesel binnen te halen.

14. De nieuwe burgemeester van Beesel wordt bekendgemaakt. De 38-jarige Petra Dassen-

Housen (geboren te Kerkrade) gaat de taken van scheidend burgemeester Bert Oord vanaf februari 2011 overnemen. Voor Beesel wordt het de eerste keer dat er een vrouw aan het roer zit.

16. Dr. Ard Peeters houdt zijn intrede als hoogleraar op de universiteit van Nijmegen. Met ingang van 1 mei 2010 is hij benoemd tot bijzonder hoogleraar Gedragsfarmacologie aan de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica van de Radboud Universiteit Nijmegen. Ard Peeters was gedurende zijn school- en studietijd (1969-1988) woonachtig in Reuver.

PASEN ANNO 1950

Corrie Janissen 2009

Groepjes schooljongens
met houten kleppers
lopen fier door de straten
van stad en dorp
kleppend vol vuur
in plaats van klokken
het angelus uur.

Op witte donderdag
na het gloria
vlogen de klokken
voor het triduüm
naar het verre Rome
om op paaszondag
vol met eieren terug te komen.

De tijd had het mee
om een dergelijke fabel
in stand te houden.

De houten kleppers
zijn allang verdwenen
nu gaat het digitaal
in mijn herinnering
hoor ik nog die haal.

klepper de klep
klepper de klep
klepper de klep, klep, klep.

UIT DE OUDE DOOS

Van de familie L. Derks uit Belfeld kregen wij de aanvullende informatie over de bruiloftfoto (geplaatst in ons blad nr. 2010-4) van Arnold en Anna-Maria ('Mrieke') Bloemers. Allereerst een correctie op de datum, deze moet zijn 2 september 1928.

1. Gerardus (Graetje) Janssen, zoon van Aldegonda (Gon) Jacobs en Gerardus (Graat) Janssen uit Grubbenvorst.
5. Andreas (Drees) Bloemers uit Belfeld.
8. Grootmoeder Curvers.
9. Mia Lemmen, dochter van Lodewijk (Lot) Lemmen en Maria (Mrie) Jacobs uit Tegelen.
12. Gerardus (Graetje) Bloemers uit Belfeld.
16. Rie Bloemers uit Belfeld.
18. Gerardus (Sjraar) Lemmen uit Tegelen. Omgekomen tijdens de 2e wereldoorlog in Antwerpen tijdens het bezoek aan de bioscoop, door een inslag van een V1 raket op deze bioscoop. Hij was soldaat in het Amerikaans leger.
21. Hermanus (Herm) Jacobs uit Tegelen.
23. Joanna van Hooren, echtgenote van Jozef (Sef) Jacobs uit Belfeld.
24. Joannes (Sjeng) Bloemers uit Belfeld.

In het archief van de MHVS bevindt zich onderstaande foto uit 1948 van het afscheid van Father N. Zeyen. Afgebeeld staan leden van de toenmalige Studentenclub Johannes Berghmans. Wie helpt om het namenlijstje compleet te krijgen?

VAN BAGGE TOET BRAODWORS - ein verkesechtig verhaol

Jan Coopmans

Wie den titel al zaet, kent ge nôw ein verhaol gaon laeze euver d'n opfok en de sjlach van verkes, wie det in de fieftiger jaore d'r aan toe ging beej de gewoene man.

Op einen daag in mei ging mien vader Handrie, op d'n Horsterberg beej Geeraats, ens kieke veur ein paar sjoën bagge. Det ware d'r altied twieje, maar weröm det huurt ge later. Hae noom altied ein paar 'börg', det ware 'gesjneje' bierkes, die woorte baeter vet. Naodet de keus gemak waas, woorte ze gemerk, det ze besprouke ware.

Ein paar daag later ging d'r met 't fietsekerke met dao op ein kis van ongevier sevetig beej sevetig centimaeter -de verkeskis- de bagge ophaole en aafraekene netuurlijk.

In de sjop waas 't verkeshok alves good oetgekaerd en met sjoen sjtruuje gesjtoffeerd. De bagge veulde zich al gauw thoes in eur nije verblijf en ze kregen lekker te vraete, dus wat wil se nag mier as jōnge bag, mer ze mōste ens weite ...

Det vraete besjtong oet de inhaad van de verkeskaetel. Greunte aafval, petattesjale en klein petetjes van 't lank, die te klein ware um te sjelle, wortelelauf, moosblaar en aetesafval. Heej zegke ze taegesweurdig GFT-aafval taege. Die soep woort elke waek gekaok in de sopkaetel, det waas eine groete kopere kaetel van ongevier 80 liter met eine deksel derop.

Dae hong in eine hoege betonne ringk, met onger in ein deurke met ein sjtaokplaats. Meestal woort d'r gesjtaok met sjanse, klōtskes of brikette.

As alles good gaar waas, den ging det allemaol in ein aaje hōltere beerton, woe 't met eine hiele groete sjtamper woort fiengesjtamp.

Daonaeve kregen ze aug nag ein pepke van rōgge-mael met water, det waas veur 't sjpek.

As dit loezelaeve zo'n zes maond gedeurd had en we in november ware beland, den waas d'n tied gekōmme det de twiee breurkes gesjeije woorte, ze woge den ongevier 120 kilo. Met Pierre Beurskens, de viejehandelaer oppe Ruiver waas wie altied aafgesjpraake det hae ein sjlachverke zoel eoverneme. Dus op eine gooje nach kwaam d'r met eine kleine vrachwage en woort d'r eine in ziene sjlaop verras.

Nao eine gas daag kwaam d'r den aafraekene, met ein bunke van de waegbrök.

Veur d'n angere deurde 't den ouch neet lang mier, mer daoveur mos iers de amptelikke meule zien werk doen. Alleriers waas ein sjlachvergunning nuudig van de gemeente, as se die hads, den kwaam op ein gegaeve moment eine keurmeister van 't sjlachhoes 't verke keure in de sjtal. Hae bekeek 't bieës van alle kankte en wie 't op de puut sjtong, as alles good waas den houwde hae met ein saort sjtempel ein paar aafdrökke in 't sjpek.

Dae sjtempel waas ein iezere blōkske met allemaol pinkes, die door 't vel ginge. Zoe kōs der nao 't sjlachte zeen det 't verke ouch laevend gekeurd waas. Hae mōs ouch de sjlachvergunning zeen, of 't waal allemaol legaal waas. Nao de keuring kōs eine afsjpraak gemak waere met de sjlechter, det waas meestal Sjaek van Kuueb van Coon (Peeters) en soms waas 't Herm Douben.

Dees hoessjlachters deeje dit meestal as naevebaantje, omdet ze al örges vas werk hadde. Zoe kwaam 't dök veur det ter op zoaterdig gesjlach woort of sjmorges hieël vruug.

Den mōs ein groeëte buut of ein kuup klaorsjaton met dao op ein verkesleijer, die leijer waas der dök spesjaal veur gemak, ze waas sjtevig, breit en ongevier 2,5 maeter lank. We mōste den al hiel vruug eine sopkaetel met kaokend water

gesjtaok hebbe. Det water waas nuëdig óm 't verke te kenne sjarbbe, mer det kwaam later. As alles klaorsjtóng, den kwaam de sjlechter, hae trok zich de sjteevels aan en eine witte laere sjölik. Óm den boek had ter eine breije reem woeaan 't gereidsjap hong. Det ware versjillende metser in ein sjei, ein aanzetsjaol om de metse tösendoor te kenne sjliepe en ein gaaspisjtoël om 't verke te sjeete.

Iers mós 't verke oet de sjtal gehaold waere en det waas neet altied gemakkelik, want 't waas net of 't koeske de sjlechter al sjpeurde, hae sjriewde den ouch wie ein verke. Mer Sjaek had dao vuuël ervaring mei en hae kreeg 't verke al gauw in bedwang. Hae makde 't gaaspisjtoël gereid met ein petroën en zat det beej 't verke veur de kop, as hae d'n trekker euverhaolde den kwaam der eine lange pin oet, dae wies in de herre ging en de koes 't luuëtje lag. Beej 't sjeete waas ich noets aanwezig, want det vông ich versjrikkelik, ich vluchde den altijd nao de keuke.

As 't 'sjlachoffer' waas ómgekiep, sjtook Sjaek óm met een vliemsjerp mets in de kael. Mien mooder sjtóng den al klaar met eine groeëte ge-emailleerde bak om 't blood op te vange. Wies det 't verke good waas oetgeblood mós ze met de hank in 't blood blieve reure, zoedet 't neet ging sjtolle. Ouch woort ter met ein puuëtje gepomp, den leep 't baeter. Det blood waas ein belangriek

ongerdeel van de kerboet.

Heej nao woort 't verke op de leijer gelag en kós 't sjarbbe beginne, same met kaokend water det met eine moeër der euver gesjöd woort. Det sjarbbe deej de sjlechter met 'n rónk kaegelvormig iezere buuske, van ónger waas 't breit en de rank waas sjerp gemak, aan de sjpitse baovekank zoot eine hökske woeëmet de naegel van de tieën getrokke kóste waere.

Nao 't sjarbbe makde de sjlechter de paeze van de achterpuuëtjes vreej, achter die paeze woort den 't krómphout gesjtaoke, zoedet 't verke op de leijer gehange kós waere.

't Krómphout waas ongevier eine maeter langk, lich gebaoge en polsdiek, op de oeteinde waas 't get dunder gemak, zoedet 't good ónger de paeze door kós. Um te veurkómme det de puuëtjes van 't hout aafmitsde waas op de punte ein dieker knuupke geloate. Det hout had mien vader zelf gemak met ein trekmete, oet ein sjtök teij essehout.

Met ein sjtevige touw woort 't krómphout aan de bäöveste sjpraot van de leijer vasgemak, daonao woort de leijer met 't verke rechop taegede moeër gezatte, met d'n boëk veuroet.

Met ein sjerp mets sjneej Sjaek den 't verke van sjtert wies kop aoep, mer den mós der al eemes klaorsjtaon met ein vluutje om de derm oftewaal 't gekluit, op te vange.

Ein vluutje waas eine houten bak met sjuunse ziekanke dae later ouch gebroek woort om de kerboet in oet te sjudde. Mer veurdet der kerboet in kwaam, mós der iers good met kaokend water zuuver gemak waere.

Beej 't gekluit huurde auch de lónge, de milt, de blaos en zoe wier.

D'n borskas, de kop en de röksjtrank woort met een zaag of sjlechtersbiel middendoor gesjpleete zoedet 't verke in twee helfte op de leijer kwaam te hange, die helfte zote allein nag aan ein vas met ein dieke sjpeklaog op de rök.

Van 't verke woort prakties alles gebroek, zelfs de haor woort hiel vruuger ónger de sjpies van de plefónger gedaon, um dees get meer haajvas te gaeve.

Sommige minse oote ouch de herre op, die woorte den efkes in de pan aangebraoje. De kinger kregede de blaas, die woort opgebloaze en asse druueg waas ginge ze der met voetballe. Om de zaag vettig te haaje woort de pezerik gebroek.

As den 't verke zoë op de leijer hông, den bleef 't minstes ein of twiee daag sjtaon om te besjterve. Det ging good, want in november begôs 't al te vrere. Den woort der aan den ôngerkank get hôn-der-draot umhaer gesjpanne, zoedet der gen katte aan kôste kômme en 's aoves kwaam de ganse kammezaol binne te sjtaon in de achterkeuke. In de laup van die twieë daag kwaam den wêr de keurmeister naeve, hae bekeek den al 't vleis en 't sjepek van alle kankte en sjneej ens links en rechts in de laever, de neerkes, de leiste vet en wat der nag mieër te bekieke waas. Beej goodkeuring houwde der aan de boetekank

op 't sjepek, de sjink en aan de binnekank op de rubkes, everal groeëte blauwe sjtempels met aniline-ink op, daen ink heel zoë good det dae der neet vanaaf te kriege waas.

Met det alles waas 't nag lang neet gedaon, want 't verke môs oeterein gedaon waere. Daoveur kwaam de sjlechter nao de keuring truuk met allerhand gereidsjap. Ôngertösse hadde weej de keuke vol gelag met gebroekde kertônne plate die mien vader beej de

drökkerie van de Paters kôs meinimme. Der woort ein aaje keuketaofel klaor gezatte met dao aan vas gesjroef 't wors-mesjienke.

Sjaek sjneej 't verke in twiee sjtökke en ging wier met 't oeterein doon in sjinke, kermenaaj, rubkes, leiste vet, de laever en de nere, de kop en de puuetjes, de oere en de sjtert.

Den waas 't ôngerhangk tied om kerboet te make, daoveur waas nuudig 't blood, blökskes sjepek, zaat, kruuje, get breuj en water en neet te vergaete 't bôgkesmael, det haolde we beej den Boerebond.

Det ging allemaol in de sopkaetel - wie ge zeet kwaam dae hiel dôk veurbeej - dae woort flink opgestaok en den môsse met eine nieje bessem-sjteel flink blieve reure, wies det 't kaoksel begôs te ploeffe en me de sjteel neet mier rônk kreeg, den waas de kerboet gaar.

De kerboet woort den in versjillende vluutjes oetgesjort, die iers met bloom ware besjtruit. 't Groeëtste fieës veur ôs as kwaajonge waas 't oetsjêrre van de kerboetskaetel, kôstelik !

Sommige sjtökke vleis woorte in ein groeëte kuuëp in de kelder ingezaatte, daoveur gebroekde me graof zaat. Vruuger hadde de minse in de kelder soms eine gemetselde vleisbak, dae met cement hiel glad en waterdich waas aafgesjtreke. Anger vleis wie kermenaai of soepevleis woort aangebraoje of gekaok en in glaze ingemak, net wie braodwors en rubkes. Det môs toen waal zoë, want der waas nag genne diepvries in daen tied.

As Sjaek klaor waas met zien werk, den kôs ter ziene witte laere sjöllik oetdoon en den waas 't tied veur ein dröpke en ein dieke segaar, woenao der woort aafgeraekend.

De sjinke en 't sjepek kwame later in eine vleegekaskas om te druuege, det waas eine hóltere kas dae rônkôm met vleege-gaas bekleid was. As ze druueg genog ware ginge ze in ketoene zekskes en woortte baove de keldertrap aan eine haok gehange.

De lange, laever, 't hert en de neerkes ginge iers

ein tiedje in 't water om oet te sjpuuële en daonao woortte ze gebraoje of wors van gemak. De leiste vet woorte gemale in 't worsmesjenke en oetgesjmolte, waobeej käämkes euverbleve die lekker op de böttram ware.

Allerhande restsjtökke vleis ging door de worsmeule öm der braodwors van te make. De derm heejveur kôsse kriege beej Sjaek de sjlechter thoes, ze ware al sjoengemak en ze ware per maeter te koup. Ze sjtonge in einen eimer met pekelwater.

Mer neet te vergaete 't huidvleis, det woort gemak van alle sjtökskes vleis die aan de kop van 't verke te vinge ware, die woorte gemale en gekaok en in allerhande kump oetgestort. De sjtert, de oere en de puuëtjes ware good veur in de ertesoepe.

As den alles verwerk waas, kwaam d'n tied om de proove klaor te make.

Ein proof besjtông meestal oet ein sjtök kerme-naai, braotwors en kerboet en die ging in eine sjoene sjöttelhanddook nao de naobere en de familie in 't dörp. Det waas gen probleem, want as die minse sjlachde, den kwaam van eur auch wir ein proof truuk.

LUCHTWACHTTORENS IN SWALMEN (1)

Els Janssen- van Avesaath

In 2008 schreef ik een verhaal over de familie Jos Hendrickx-Crijns en de moutfabriek, vanwege het feit dat de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen het woonhuis in gebruik heeft als verenigingslokaal, samen met harmonie St. Caecilia van Swalmen.

In diezelfde periode kreeg ik contact met schrijvers die een boekje samenstelden over wachttorens in Nederland. In dit boekje werd een wachttoren vermeld bij de moutfabriek. Tijdens een gesprek met de heer Jos Hendrickx, kleinzoon van de oprichter van de moutfabriek, bleek dat

Op het linkergedeelte de eerste wachttoren, met daarachter de naoorlogse wachttorens

er inderdaad een wachttorenen op het oude gebouw stond, maar dat er rond 1956 een tweede wachtpost gebouwd werd op een nieuwe silo.

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt, waar hadden deze wachtposten voor gediend?

Bescherming der burgers in vroeger tijden

Om burgers tegen onguere elementen te beschermen werden in de 18e eeuw door de gemeente Swalmen wachten en patrouilles ingesteld, volgens een reglement, gedateerd november 1780. Dit reglement werd, zoals hierna beschreven, nauwkeurig op papier gezet.

Van den eersten October tot eersten Meert sullen de ses wachthebbende mannen, hun alle dagen avonts om zes uren en van den eersten Meert tot laesten September, avonts om acht uren hun bevinden in het dorp, in de wachtstove 's winters en somers op den mert alhier.

Sullen alsdan van ure tot ure twee mannen patrouillereen om de kerk, in het dorp en op de Heere Baen, en sullen van ure tot ure door twee andere worden afgelost.

Tot thien uren sullen twee mannen van de wacht de patrouille doen om de kerk van daer over de Cropperstraat op langs de Houdt en afcoomende langs Bochwytsdries, sullen sij aldaer een teeken geven, van daer langs het casteel Hillenraedt, Beckerhoff, door de Beeck, rontdom de kerke naar de wachtsvergaederinge.

Ten elf uren sullen twee mannen van de wacht patrouilleren rond de kerke, langs den Noenhoff en Naenhoff, door Asselt op langs de kercke aldaer, Asselder en Sijperhoff en van daer door het dorp, rontom de kerke naer de ordinaire wachtsvergaederinghe, en sal de patrouille gehouden sijn teekenen te geven aen de pachthoven, die in haer district zich bevinden.

Sullen ten tijde van hunne patrouille acht neemen op vuyr ende brandt, die mochte ontstaen en daer over seffens alarm geven.

Ten twaalf uren sullen twee mannen van de wacht patrouille doen ront de kerke door het dorp op, over de Boute straet langs Middelhoven, Wylor, Rochhuijsen, over de Hooghstraet, door het dorp,

rontom de kerke naer de ordinaire wachtsvergaederinge en sullen reekenen geven aen de pachthoven, die sich in haer district bevinden.

Sullen de respective patrouillens gehouden sijn alle vreemt volck, welck sij tegemoet coomen in hunne districten, of wel, die op de hoven hun bevinden te arresteeren, ende naer de wachtstove te transporteeren, ende aldaer doen bewaeren ende in cas van noodt sullen de naeburen gehouden sijn de behulpsaeme handt aan de patrouille te doen, sullende de patrouillens wel opletten op alle tumulden, twisten, slagerijen ende so voorts, die persoonen eensgelelijk terstond apprehenderen, ende ter gestelde wachtstove brengen.

Deze wachtposten hadden nog geen wacht- of uitkijktorens nodig. Er viel nog geen gevaar te duchten vanuit de lucht. De plechtige ambtstaal waarin het reglement geschreven was, maakte dat de Swalmense burgers er wel vertrouwen in moesten hebben, dat de wachtpatrouilles huis, haard en mensen beschermden. Bescherming van de bevolking was en is van alle tijden.

De opkomst van de burgerwacht

In 1918 werden in Nederland burgerwachten opgericht. Na koninklijke goedkeuring verenigden zij zich in de Bond van vrijwillige Burgerwachten in 1919. Hun doelstelling was, na oproep van de burgemeester als vertegenwoordiger van het wettig gezag, steun te verlenen in de ordehandhaving. Met name ook het tegengaan van opruiende acties en oproer (*). Het contact tussen de autonome verenigingen en de regering, werd onderhouden via bovengenoemde bond. Sommige burgerwachten hadden o.a. een gewapende afdeling, een economische - geneeskundige en distributieafdeling. Soms ook een afdeling om openbare bedrijven zoals de post, telefoon gas en waterleiding op gang te houden. Vrouwen konden zich ook bij de burgerwacht aansluiten. De taak van de gewapende burgerwacht was te vergelijken met die van de latere reservepolitie, en in sommige gemeenten was de Burgerwacht ook betrokken bij de brandweer, economische en maatschappelijke diensten. Hier maakten ook vrouwen deel van uit. In 1940 werden de Burgerwachten op last van de Duitse bezetter opgeheven. Na de bevrijding werd de burgerwacht niet heropgericht.

Burgerwacht in Swalmen

Ook Swalmen had zijn Burgerwacht. Op 13 mei 1919 werd de Vereniging Swalmer Burgerwacht in het leven geroepen. Hun doelstelling was dezelfde als alle Burgerwachten in Nederland (zie boven*). De Swalmer Burgerwachten kregen de beschikking over een vijfpatroons repeteer- geweer van Oostenrijkse makelij, met bajonet, inclusief koppelriem, bajonetschede en patroontas. Er werd geoefend op een eenvoudige schietbaan gelegen aan de Bosberg bij café Van Chruchten, (An aan de Bós). Op

21 september 1920 wordt een nieuwe schietbaan in gebruik genomen, waarvan melding werd gemaakt in de Nieuwe Koerier. Voorzitter/commandant was Piet Coorens, en Graaf Wolff Metternich, een overtuigd voorstander en lid van de Burgerwacht, was het meeste prominente lid. Opvallend was dat er veel vrijwilligers van Boukoul kwamen. In juni 1919 meldt de Nieuwe Koerier en Maasbode dat de Burgerwacht in Swalmen 100 leden telt en in 1920 is het aantal al gestegen tot 128.

Rond 1924 werd het aantal burgerwachten verminderd, de Nederlandse overheid vond dat de rust weergekeerd was. In Swalmen werd het aantal teruggebracht tot 1/5 deel.

Commandant Piet Coorens vertrok in maart 1939, na twintig jaar deze post bij de Swalmer Burgerwacht vervuld te hebben.

Hij ontving hiervoor het Kruis van Verdienste van de Nederlandsche Bond van Burgerwachten. Graaf Wolff Metternich werd de nieuwe voorzitter en Jos Mertens was secretaris.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog kreeg men voor

het eerst te maken met de luchtmacht.

Hoe diende men zich te beschermen tegen lucht-aanvallen. In 1936 kwam de Luchtbeschermingswet tot stand en in Swalmen nam de burgerwacht deze taak op zich. Piet Coorens, en later graaf Wolff Metternich werden ook hoofd van de luchtbescherming.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog was de commandopost gevestigd in het molenhuis, destijds gelegen op de hoek Brugstraat /Rijksweg, met op het dak een grote sirene.

Deze waarnemingspost werd bij toerbeurt bemand door de heren C. van Deur, M. Delissen, H. Hanrats, H. Levels en Th. Reijnders.

Op het oude gebouw van de Moutfabriek Jos Hendrickx-Crijns stond een wachttoren. De wachtposten stonden telefonisch in contact met wachtposten uit Montfort.

Burgerlijke verdediging en de oprichting van de B.B

Na de oorlog kwam er een nieuwe vorm van burgerlijke verdediging. In 1952 kwam een wetsontwerp tot stand waarin de regering 50 miljoen gulden ter beschikking stelde voor de oprichting van de Bescherming Bevolking, in de volksmond B.B. genoemd. Dit geld diende voor de aanschaf van nieuw materiaal voor brandweer, politie en geneeskundige diensten. De noodzaak voor de oprichting van de B.B. kwam voort uit de ervaringen die men opgedaan had tijdens de Tweede Wereldoorlog, en de grote spanningen die er na de oorlog waren tussen Amerika en Rusland (de zogenaamde Koude Oorlog). Deze Koude Oorlog was een gevolg van de verschillende inzicht-

ten in wereldbeeld en ideologie van Rusland en Amerika.

De traditionalisten legden de oorzaak neer bij Rusland. Rusland probeerde invloed te krijgen in Oost-Europa, de communistische overname van Tsjecho-Slowakije in 1948 was hier o.a. een voorbeeld van. De revisionisten wezen Amerika als schuldige aan. De Amerikanen hadden een monopoliepositie inzake atoomwapens. Anders dan Rusland, dat financieel danig verzwakt was na de Tweede Wereldoorlog, was Amerika welvarend. De Marshallhulp na de oorlog werd gezien als een manier om de eigen economie op te krikken. De postrevisionisten wezen geen echte schuldige aan. Het was onvermijdelijk dat bovengenoemde twee grootmachten zich niet door de andere partij lieten domineren. Conflicten hadden alles te maken met nationale veiligheid.

In Nederland was, zoals reeds genoemd, de B.B. medeverantwoordelijk voor de nationale veiligheid. De taak van de B.B. was erop gericht de burgers te steunen in geval van oorlogshandelingen en rampenbestrijding. Bovendien werd de B.B. belast met voorlichting, want als er al een Derde Wereldoorlog zou volgen, dan zou deze waarschijnlijk uitgevochten worden met atoomwapens. De B.B. had een aantal vaste medewerkers en een groot aantal vrijwilligers.

In 1958 waren er ongeveer 160.000 vrijwilligers maar men ging ervan uit dat er 200.000 mensen nodig waren om de organisatie goed te laten functioneren. Er werd gestart met het invoeren van de noodwachtplicht. De vrijwilliger verdween en burgers werden verplicht deel te nemen aan de organisatie van de B.B. De overheid en de B.B. gingen uit van de mogelijke gevolgen van het gebruik van atoomwapens. Er startte dus een grote campagne om de burgers hierop voor te bereiden, mocht het zover komen. Ook in Swalmen werden mensen opgeroepen om deel te nemen aan de B.B. De leden droegen uniformen, en er konden ook vrouwen deelnemen. Op 27 maart 1953 werd de aanstelling goedgekeurd van Anna Hendriks.

Haar functie was E.H.B.O.ster in Blok 4 en zij woonde Beneden Boukoul 33. Hierbij kreeg zij een boekje overhandigd waarin een samenvatting van de rechtspositie van de noodwachters vermeld werd. Deze samenvatting, in een 29 pagina's tellend blauw boekje, was een publicatie van de Stichting Bevordering Bescherming Bevolking

in 's-Gravenhage, en uitgegeven in januari 1953. De vrijwillige verbintenis bij de B.B. werd voor onbepaalde tijd aangegaan.

Deze „Samenvatting” behoort aan:
Naam: Hendrika, Anna
Voornamen: _____
Adres: Swalmen
Beneden Boukoul 33.
Telefoon no.: _____
Functie: E.H.B.O. ster.
Blok/wijk of dienst: 4.
Geboren te: Swalmen.
Op: 24 Januari 1933.
Kerkelijke gezindte: R.k.
Naam van de naaste familie: _____
Adres en telefoon no. van de naaste familie: _____
Swalmen Beneden Boukoul 33
Aangesteld op: 29 Januari 1953
Datum 27 maart 1953.
Handtekening vrijwilliger:
A. Hendriks
Handtekening bevoegd gezag*:
H. B. B.

*) Het bevoegd gezag in dezen is het gezag, dat de verbintenis met de vrijwilliger heeft aangegaan.

3

Het werven van vrijwilligers in Boukoul liep van een leien dakje, zoals in onderstaande anekdote staat beschreven, opgetekend door een Boukoulse jongeman die vrijgesteld was van dienstplicht.

"Wie in '45 de werme oorlog woor aafgekeuld, bleef eine kaje oorlog euver. 't Woor dus noodzaak óm dich te kónne verdedige. Daonaeve meinde men, det in Indië ouch nag get rechgezat mós waere, waat de Jappe dao bedórve haje. Zodoonde wore in dae tied vööl sjeldaote neudig, en de meiste jónges die oppe keuring móste, waerde den ouch goodgekeurd. Eine inkeling haaj aevel rech op vriejsjtèlling. Oppe eerste plaats waerde degene die koswinner wore, vriejgesjtèld. Dao woor ouch oetsjtèl meugelik óm ein sjtudie aaf te make, en 't gebeurde ootj det eine dae versjillende kere oetsjtèl haaj gad, den boetegeweun deensplichdig waerde. 't Leger informeerde daoveur bieje gemeente of de aanvraoger terech ei beroep deeje op de besjtaonde regeling. Goof die ei gunstig advies, den zoots se gebakke.

In dae tied waerde ouch de BB opgerich. BB sjtóng veur 'Besjerming Bevolking'. De gemeente waerde

verdeild in wieke, en eder wiek vormde eine groep, dae in die wiek take kreeg toebedeild in oorlogstied. Noe woor d'r ein wiek wo-in eine jóng woonde, dae vanwaege ei gunstig advies vanne gemeente, boetegeweun deensplichtig woor gewaore. Dae kós es taengeprestatie bès lede gaon werve veur de BB in zien eige wiek. Det woor gaar neet lestig, want vääol miense haje nag óntzag veur 't gezag, en wen se dao names de burgemeister aanne deur kwooms mit ei verzeuk, den dórste d'r vääol neet nae te zègke. Dae jóng haaj zien ploog den ouch inne kórtste kere biejein. De eerste biejeinkoms waerde de oprichtingsvergadering. Dao kreeg d'r te heure det d'r gaar neet bieje de BB móg zin, en det woor ouch logies. Wen d'r oorlog

kwoom en de BB in aksie mós kómme, waerde hae opgerope veur deens, en woor de BB eine man kwiet. Det kós dus neet, mer hae haaj waal nao de gemeente toe get truukgedaon, veur de hulp die d'r gekrege haaj bieje 't verkriege van zien vriejsjtèlling."

Bronvermelding: De katholieke encyclopaedie - 1950, Winkler Prins voor de vrouw - 1952, Swalmen '40-'45 - Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen, Spiegel van Roermond 2007 - Uitgave van de stichting Rura, Brochure Dienst Minister van Binnenlandse Zaken, Archief Ministerie van Binnenlandse Zaken: Insp. Der Burgerwachten 1922-1940, Wikipedia, Luchtwachttorens in Nederland Auteurs: Hans Sakkers en Johan den Hollander, Archief Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen, dhr. J. Hawinkels (†2010)

OORLOGSDAGBOEK CHRISTINA MARIA OP HET ROODT (5)

Christina op het Roodt

22 december

Nog geen luitenant. De jongens weten niet hoe ze de tijd om krijgen. Er zijn er nog maar enkele in de buurt. Ik heb Louis zijn broek gewassen. Opeens horen we stemmen op de gang. Louis brengt heel triomfantelijk Mia Bongaerts binnen. Hoe kan dat nou. Wat zou dat zijn. Maar niks bijzonders. Zij komt maar eens wat buurten. Ach er is zoveel te vertellen, er is al gauw een uur voorbij. Er zal een Pater bij hun in huis komen, kwam ze zeggen. Ze wil naar huis. Wij brengen haar naar buiten. 't Schieten is opgehouden.

We staan buiten als we een soldaat van Cox af zien komen. Ik herken hem direct. Het is Luitenant Kreizer weer. Wat zullen de jongens blij zijn. Mia vertelt me nog gauw dat Piërré Wijnands en Jeu Verkoelen door een granaat uit het leven zijn weggerukt. Twee jonge kerels die we zeer goed kenden.

De soldaten hebben een beetje feest. De luitenant maakt een praatje met vader en zo is het weer gauw avond. Louis brengt de avond bij ons door en om 10 uur begeven we ons te bed.

23 december

Al vroeg op. Mia en ik willen naar de Reuver. Ze schieten niet veel. Het heeft wel nogal hard gevoren. De wind blaast om je oren. Gauw ons boeltje ingepakt en dan op stap. De weg verloopt rustig. Bertha en mijn broers zijn blij ons weer eens te zien. Mia moet naar Rein. Om naar

Schreurs te gaan is te ver. Om 9 uur gaan we weer terug. De zon schijnt helder. De Jabo's zijn al in de lucht. Als er maar geen granaten komen. Hoor je ze fluiten. Daar komen ze al, maar ze gaan door naar de grens. Weer komen nieuwe. Die blijven in het dorp. We lopen nog vlugger. We zijn bijna thuis. De granaten vliegen overal rond. Gelukkig, we zijn thuis. Louis en de Sudeet zijn buiten. Ze lachen ons uit dat we ze hard lopen. Nu eerst ontbijten. Dan weer ons daaglijks werk. De Sudeten-Duitsers komt aandrigen met een kerstboom. Wij beloven hem dat hij ook wat kerstversiering van ons krijgt. De hele dag is hij en Henri Dickmans bezig om zilverpapier te knippen.

's Middags moet ik nog wat wassen en wat kleren maken, en we moeten weer een cake maken. Dat is een heel werk. Maar och we hebben toch den tijd. Louis en de Sudeet komen ons gezelschap houden en zo is het al weer gauw avond. Ze schieten als duivels. Blijkbaar moet met Kerstmis het dorp helemaal plat zijn. De kerktoren staat nog altijd.

24 december

Deze nacht is ook weer wild geweest. Zeer veel bommenwerpers en ook veel schieten. We halen nog wat bieten uit. Dan weer ons daaglijks werk. Het vriest flink maar de lucht is helder. Echt vliegweer. De Jabo's zijn weer actief. De Sudeet maakt de kerstboom. Werkelijk, 't wordt heel mooi. Etenstijd. Nu beginnen wij ook aan de

kerstboom. Wel klein maar mooi. Ik moet de keuken poetsen. Hoor daar komen Tommy's. Vreeselijk. Het huis dreunt en trilt. In Duitsland regent 't bommen. O, vreeselijk op de voormiddag van Kerstmis. Nou prettige Kerstmis. Granaten vliegen rond. Je bent geen minuut zeker van je leven. Hoelang zal het nog zo voortgaan?

25 december

O die vreeselijke nacht. Die Heilige Nacht. Anders zo mooi en nu bommen, vliegers, granaten, alles wat de oorlog aan verschrikkingen heeft. Louis komt al vroeg de schuur op en wenst ons een Zalig Kerstfeest. Ook al de andere, zelfs de Luitenant wensen ons dit. Allen kijken een beetje wild. Ze hebben tot 1 uur in de nacht feestgevierd. De haard staat buiten. Louis is er met omgevallen. Bovendien heeft hij nog het gezicht kapot. Hij zag twee deuren openstaan. Wou langs de ene omlopen en viel tegen de andere aan. Hij blijft zeuren, ik moet koken. Ik breng hem zijn melk. Henri Dickman geeft me twee vla's mee. Dat is voor Kerstmis. Louis heeft cognac en wijn gebracht.

Tien uur, ik ga voor het eten zorgen. Van allemaal krijg ik sigaretten en chocolade. Ik moet twee sigaretten oproken. Ik heb nou 40 sigaretten en een heleboel snoepgoed. Ook de jongens zijn allemaal goed. Ze moeten zowat alle weg. Louis blijft alleen in de keuken. Hij is nog niet helemaal bekomen.

1 Uur, het eten is klaar. Ik blijf bij hun eten. Dan afwassen. Nog een glas wijn drinken en een sigaret roken en dan kan ik mij eindelijk vrijmaken. Het is prachtig weer en van beide zijden wordt niet geschoten. Wij zijn buiten. Opeens komt vrouw Cox aan met Pietje. Och wat zijn we alle blij dat we mekaar nog eens zien. Pietje danst in het rond van plezier. Bovendien krijgt hij nog een handvol snoep. Wij gaan ons klaarmaken. We gaan naar Frina en eens naar Agnes. Louis waarschuwt ons maar tegelijk zegt hij ook: Och met Kerstmis wordt niet geschoten.

Tegen de avond komen we thuis, Louis zit in de kelder. Ze hebben alle vrij van dienst. Om 10 uur neemt Louis afscheid en wij begeven ons ter rusten.

26 december

Het vuur is weer geopend. De nacht is weer door hevige slagen onderbroken. De soldaten zijn weer alle even monter als anders. Het weer blijft nog

goed en het schieten gaat gewoon door. Wij moeten weer ons dagelijks werk doen. Buiten hoeft je nu niet te komen. Daar is het te gevaarlijk. Verder verloopt deze dag heel gewoon. De Sudeet is erg op zijn tenen getrapt. Hij zegt niet meer als hoognodig. Hij komt ook niet meer zoveel op de schuur. Maar och, dat moet hij zelf weten.

27 december

Alweer een nieuwe dag. Ik ga met Vader naar het bos om dennenstrooisel te halen, we hebben geen stro meer. Ze schieten niet veel. Het blijft rustig.

9 Uur: ontbijten. Wij gaan naar het veld haver halen voor het paard. Het schieten wordt erger, af en toe komen de granaten erg kort bij. Maar we gaan gewoon door. Tot 12 uur blijven we buiten, dan wordt het te erg. We blijven binnen. We moeten weer boter maken en wat kleren van Louis repareren. Al gauw wordt het weer avond.

28 december

Al vroeg op de been. Wij moeten haver halen. De luitenant komt voorbij. Hij maakt een ochtendpraatje en gaat dan verder. Wij brengen een paar karren naar huis en blijven dan weer binnen. Het is veel stiller bij ons. Er zijn niet veel soldaten meer. Ze zijn niet teruggekomen. Arme kerels. Waarschijnlijk allen dood of gewond. Wij maken onze tassen klaar. We moeten de jongens nog eens op gaan zoeken. Bijtijds gaan we naar bed.

29 december

Alweer een nieuwe dag. Het vriest dat het kraakt, maar er komt geen sneeuw. De lucht blijft helder. Ik moet naar het dorp om paardenvlees. Als ze maar niet schieten. Er is veel volk. De Jabo's hangen weer als een paar roofvogels in de lucht, zoekend naar hun prooi. De mensen dringen allen de winkel binnen of in het portiek. Blijkbaar zijn het slechte schutters want de granaten komen niet tot in het dorp. Gelukkig hoor. De aanblik van het dorp is verschrikkelijk. Enige huizen zijn nog slechts puinhopen. Andere staan te wankelen om bij de minste dreun in elkaar te zakken. Hopelijk is het met het nieuwe jaar ten einde. Maar weer gauw naar huis. Ik wil naar Frina gaan. Maar de granaten vliegen zo erg dat ik de kortste weg naar huis neem. Prachtig vliegweer. Met duizenden komen de machines over. En gaan dood en verderf zaaien in de grote steden.

Het is prachtig om te zien. Elk vliegtuig laat een wit rookgordijn achter. Ja, het is een mooi gezicht maar hun doel is allertreurigst.

Ik moet Louis zijn broek maken. Die heeft hij met Kerstmis verbrand. Al gauw is het weer avond. En we begeven ons weer ter rusten.

30 december

Vroeg op. Henri Dickmann komt om de wasbak. Ze moeten naar de stellingen zegt ie. Hij is woedend. Louis komt, hij weet van niks. Hij is vol over Nieuwjaar. Wat zal Nieuwjaar nog brengen. Ik moet weer cake bakken. Het schieten blijft doorgaan. Ieder ogenblik slaan de granaten in. Vader en ik gaan nog wat bieten halen. Maar moeten gauw weer naar binnen. De scherven fluiten om de oren. Dan maar binnen blijven, daar is het nog veilig. Zeer veel bommenwerpers gaan naar Duitsland.

31 december

De laatste dag van het oude jaar. De soldaten kijken sip. Ze moeten naar de Maas. Toch jammer. Nou krijgen we mogelijk rommel in huis. Louis wil het niet geloven. Hij is te graag bij ons.

2 Uur, ze moeten toch weg. Alles wordt ingepakt. Hij moet een mand hebben. Onze rommel wordt mooi teruggebracht. Tot het laatste suikerlepeltje toe. Nu kunnen ze niet drinken. De Luitenant zegt van wel. Maar ze durven niet. Plotseling komt bevel ze kunnen blijven. Wat vreugd. De cognac wordt terdege aangesproken. Allen zijn luidruchtig. Ze joelen en schreeuwen, wat een pieten. De dood ligt op hen te loeren. Morgen moeten ze in stelling. En daar regent 't ijzer, maar nou hebben ze pret.

De oude dag wordt uitgeblazen. De granaten zijn niet van de poes. De een volgt op de ander. We durven nauwelijks uit de kelder komen. We gaan slapen maar schrikken telkens op omdat granaten vlakbij inslaan.

1 januari 1945

Opeens wordt op de deur geklopt. Wat is dat. Louis komt binnen. Met wat cognac. Hij roept: "Opstaan, het is al licht". We kijken vreemd. Hij wenst ons Zalig Nieuwjaar en trekt weer af. Het is half vijf. Slapen geeft niks meer. De Tommy schiet als bezeten. Het nieuwe jaar wordt goed ingezet. Blijkbaar moet alles kapot. Gelukkig, 't wordt licht. Ook de Duitser schiet flink. De rem-

wagen doet zijn uiterste best. Het vuur laat hoog op. Dreunend slaan ze in aan de overzijde. Om zeven uur staan we op. We moeten voer halen voor het vee. Het heeft flink gevoren. Als ik met een eerste portie spruitkool thuiskom, loop ik Louis tegen het lijf. Hij kan nauwelijks op zijn benen staan. Zijn tong slaat nog dubbel. Hij wenst mij Zalig Nieuwjaar. Daarna gaat hij naar de andere. Mia is ziek. Ze ligt te bed. Ik ga weer terug. De granaten vliegen rond. Het is gevaarlijk spel. Ontbijten, spruitkool klaarmaken voor de soldaten. Frina en Jan komen melk halen. Ze wensen ook Zalig Nieuwjaar. De sanitäter is bezig met houthakken, hij kent er niks van. Mia lacht hem uit en nou wil hij mij met de bijl aframmen. Louis is in de elfde hemel. Hij heeft een erge kater. De hele dag zit hij in de kelder. Zijn oogjes zijn heel klein. Het schieten houdt op. Het wordt heel rustig. 's Middags breekt het vuur weer los. Bij mijn zus Agnes zijn ze uit de kelder in huis gekomen. Hubert en de jongens zijn buiten. Agnes met de kleine meisjes zijn in de huiskamer. Wim Spee komt een boek lenen. Hij blijft even wat praten. Plotseling breekt het vuur los. Een hevige kraak, dan niets als stof en rook en vallende kalk en stenen. Dan weer een slag gevolgd door een andere. Agnes grijpt Stientje en roept tegen Wim: "Gauw naar de kelder Wim; breng Leni mee". Hij antwoordt slechts: "Ik kan niet meer". Tegelijk komt Sjakkie binnenstormen en gooit het raam open. Agnes roept om hulp. Haar man komt binnen en vindt de zwaargewonde Wim. De kinderen gaan zijn vader roepen. Een soldaat vraagt naar gewonden. In looppas keert hij om. Hij haalt een sanitäter. Het noodverband wordt gelegd. Zijn vader en zijn neef brengen hem naar Lazaret. Mijn zuster heeft een slag op het hoofd gekregen. Leni is niks gebeurd. Het kleintje zit vol stippels en bultjes, blijkbaar van heel kleine scherfjes. Om zeven uur 's avonds is Wim dood.

Onze soldaten moeten weg als het donker is. Alles is teruggebracht. Ze brengen hun munitie en etenskannen op de schuur. Ook andere brengen nog een kruiwagen en wat andere rommel. Er komt een Ober-Luitenant haver vragen voor het paard. Dat is de nieuwe. Louis komt wel drie keer afscheid nemen en ook de andere zeggen 'Auf Wiedersehen'. Arme kerels, ze moeten weer het vuur in.